

УДК: 65.12.265

САБАДИРЬОВА А. Л.
Одеський національний економічний університет

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто наукові підходи до процесу стратегічного управління і механізми оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. Визначені наукові підходи у розрізі механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємств та інтеграція таких підходів, як плановий, структурний, вартісний, факторний, портфельно-орієнтований, інтеграційно-оціночний, організаційний, прогнозний, економічний, цільовий, стратегічний, експериментальний. З точки зору стратегічного підходу сформульовані цілі стратегій процесу оцінювання капіталізації потенціалу підприємств. Розкриті основні аспекти експериментального підходу до оцінювання капіталізації потенціалу підприємства в процесі стратегічного управління.

Ключові слова: управління, стратегія, капіталізація, потенціал, підприємство, механізм, система, процес.

SABADYRYOVA A.
Odessa National University of Economics

INTEGRATION OF SCIENTIFIC APPROACHES TO STRATEGIC MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE'S POTENTIAL

The target of the article is an analysis of the integration of scientific approaches to the strategic management of the enterprise's potential in the system of capitalization assessment processes. The scientific approaches to the strategic management process and the mechanisms for assessing capitalization of the enterprise potential are considered. The actual sphere of modern researches of the strategic management process of the enterprise potential is considered in the article, when the development of new technological structures assumes the necessity of integrating scientific approaches in solving scientific and practical problems. This includes an analysis of the theoretical approaches to determining the mechanisms for assessing capitalization, presented as a system of processes of a complex capitalization process. On the basis of the strategic approach, the main objectives of assessing the capitalization of the enterprise's potential are formulated. We associate the mechanisms of assessing the capitalization of the enterprise's potential with the use of planned, normative, structural, cost, factor, portfolio-oriented, integration-evaluation, organizational, forecast, economic, targeted, strategic, experimental scientific approaches. Evaluation mechanisms under market conditions are successfully implemented taking into account the system methodology and, thus, form a system of processes for assessing the capitalization of the enterprise's potential. We will highlight: a strategic approach that allows us to formulate the mission and objectives of capitalization strategies of the enterprise's potential; an experimental approach in strategic management that provides unique opportunities for evaluating results in experiments and in future studies of the problem of the capitalization of the enterprise's potential.

Key words: management, strategy, capitalization, potential, enterprise, mechanism, system, process.

Постановка проблеми. Ключові тренди світової економіки сформували сучасні глобальні процеси. У масштабах світового господарства глобальні процеси протікають на диво потужно та реалізуються, як правило, в країнах з більш розвинутою економікою, в яких мають місце стабільні темпи розвитку нових технологічних укладів. Разом з тим, на думку офіційних осіб МВФ, в країнах Європи, Японії та Сполученому Королівстві окреслилася тенденція уповільнення процесу глобалізації. Для країн з розвинутою економікою прогнозується зростання в 2018 році на 2,4 відсотка, що на 0,1 процентного пункту вище, ніж у квітневому прогнозі зростання світової економіки, а також зберігається незмінним прогноз зростання економіки в цих країнах на 2,2 відсотка в 2019 р. Економіка України пов'язується з діловою активністю в ЄС та її відносна стабільність зберігатиметься. Підприємства в Україні намагаються адаптуватися до змін ринкової економіки і реалізовувати стратегії розвитку в умовах обмеженості ресурсів. Економіка вітчизняних підприємств цілком залежить від інвестицій, що забезпечують відтворювальний процес та особливого значення набуває стратегічне управління потенціалом підприємства для активного залучення інвестицій. Стратегічне управління пов'язується з людським потенціалом та ґрунтується на інтеграції наукових підходів до стратегічного управління. У процесі дослідження сучасних аспектів інтеграції наукових підходів у стратегічному управлінні особливої актуальності набуває аналіз і вдосконалення функціональних механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства, що застосовують в стратегічному менеджменті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми вибору та використання наукових підходів до стратегічного управління підприємством в ринкових умовах відображені в багатьох наукових працях іноземних вчених: Аакера Д., Ансоффа І., Друкера П. Ф., Карлофа Б., Кінга У., Кліланда Д., Стрікланда А. Дж., Томпсона А. А. та інших. В реаліях стратегічного управління в постсоціалістичних країнах і, зокрема, в Україні, наукові дослідження виконували такі вчені: Бабич В. П., Берсуцький Я. Г., Гесць В. М., Герасимчук В. Г., Градов А. П., Гриньова В. М., Забродський В. А., Іванов Г. П., Ковальов А. І., Ковальчук К. Ф., Кузин Б. І., Лукінов І. І., Яковлев А. І. та ін. У своїх дослідженнях науковці удосконалили наукові підходи до стратегічного управління в ринковому середовищі та переконливо довели, що організації не можуть розвиватися і покращувати потенціал без стратегічної орієнтації в менеджменті. Проте,

дослідження наукових підходів до стратегічного управління потенціалом підприємства показало, що хоча вчені використовують наукові підходи в цій області знань, але їх інтеграції, тобто поєднання, взаємодія і взаємозв'язок, а також вибір наукових підходів, все-таки, залишається дискусійним питанням і вимагає подальшого аналізу в умовах ринкової економіки..

Формулювання цілі статті. Метою статті є аналіз інтеграції наукових підходів до стратегічного управління потенціалом підприємства в системі процесів оцінювання капіталізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових підходів в теорії управління показав, що існують різні школи в області стратегічного управління потенціалом підприємства [1–4] і різні наукові підходи, їх взаємозв'язок і взаємодія. Обґрунтуванню наукових підходів до стратегічного управління потенціалом підприємства присвячені наукові праці; в цій галузі знань сформульовані системний, відтворювальний, функціональний, інноваційний, комплексний, процесний, структурний, нормативний, оптимізаційний, поведінковий, ділової та інші підходи. Інтеграція наукових підходів до стратегічного управління сукупними можливостями ресурсів суб'єктів господарювання пов'язується з удосконаленням теоретико-методичного забезпечення оцінювання потенціалу підприємства. З цієї точки зору автором зроблена спроба дослідження інтеграції наукових підходів до стратегічного управління потенціалом підприємства з метою теоретико-методичного забезпечення оцінювання капіталізації в ринкових умовах.

Капіталізація потенціалу підприємства оцінюється в стратегіях капіталізації для реалізації цілей в умовах ринкової економіки на основі поєднання, взаємозв'язку і впорядкування системного, процесного, організаційного, портфельний-орієнтованого, стратегічного, вартісного та інших підходів. Перш ніж перейти до інтеграції наукових підходів, звернемося до визначення капіталізації та методів її оцінювання. Відзначимо, що капіталізацію в економічній науці найбільш ретельно аналізували в своїх наукових працях вчені: А. І. Амоша, Н. Е. Брюховецька, І. П. Булеєв, В. М. Геєць, М. А. Козоріз, А. Г. Мочерний та ін. Подальші дослідження в цьому напрямку актуалізують інтеграцію наукових підходів до стратегічного управління в процесі оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. В результаті капіталізації потенціалу підприємства цільовий прибуток збільшує капітал організації у відтворювальному процесі.

Капіталізація потенціалу підприємства збільшує можливості власного капіталу в стратегіях розвитку, а саме, створює таку вартість, що є здатною відтворювати капітал. Оцінка капіталізації потенціалу підприємства в системі процесів досліджується з урахуванням принципів системної методології, яку автор аналізує в роботі [5]. Інтеграція зближує і підсилює наукові підходи в системі процесів у розрізі механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. В системі процесів задіяні механізми, які перетворюють «вхід» системи в «вихід»; визначають структуру методичного забезпечення оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. Розглянемо дослідний, організаційно-методичний, оціночний, програмно-цільовий механізм та моделювання в процесі оцінювання капіталізації потенціалу підприємства.

Оціночний механізм складається з п'яти алгоритмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства, а саме алгоритмів по: плануванню потенціалу; оцінюванню структури потенціалу; оцінюванню коефіцієнтів капіталізації; вартісному оцінюванню капіталізації потенціалу; оцінюванню ефективності потенціалу. Кожен з цих алгоритмів має програмне забезпечення, що входить до методичного забезпечення оцінювання капіталізації потенціалу підприємства.

Планування потенціалу підприємства базується на плануванні маржинального прибутку підприємства в стратегії управління і планування прибутком в умовах ринкової економіки. Збільшення капіталу підприємства на засадах планування маржинального прибутку визначається через вартість потенціалу підприємства в процесі капіталізації. Оцінювання структури потенціалу підприємства виконується по принципу декомпозиції в системі показників визначення структурних видів потенціалу (потенціалу ресурсів, організаційного, інноваційного, управлінського, виробничого та ін.). Оцінювання коефіцієнту капіталізації виконується за умовами дохідного використання потенціалу підприємства на базі принципів очікування; заміщення; попиту і пропозиції. Суть коефіцієнтів капіталізації потенціалу підприємства полягає в інтеграції процесів одержання доходу на капітал та відшкодування капіталу власника. Така інтеграція лежить в основі методу капіталізації, що застосовується, коли майбутні чисті доходи (грошові потоки) наближаються до поточних і темпи їх зростання контролюються. Вартісне оцінювання потенціалу підприємства засновано на вартісному підході по критерію ринкової вартості; на методах оцінювання, що ґрунтуються на витратному, ринковому та доходному підходах. Виокремимо, що оцінювання ефективності потенціалу підприємства в умовах ринкової економіки виконується з урахуванням факторного підходу, визначеного В. І. Осиповим [6]; надає приріст результативного показника капіталізації в стратегічній поведінці підприємства.

Загалом визначимо, що оціночний механізм капіталізації потенціалу підприємства інтегрує плановий, нормативний, структурний, вартісний і факторний наукові підходи до управління, що здійснюються в стратегічному процесі. А також, в оціночному механізмі використовуються витратний, ринковий і доходний теоретико-методичний підхід і відповідні методики визначення економічних показників. Оціночний механізм необхідно розглядати як програму обчислення вартості капіталізації в сфері стратегічного управління потенціалом підприємства, призначену для менеджерів в сучасних ринкових умовах.

В організаційно-методичному механізмі оцінювання капіталізації потенціалу підприємства використаний портфельно-орієнтований підхід, а також інтеграційно-оціночний та організаційний підхід, що були апробовані на підставі блок-схеми економічного діагностування [7]. Варта уваги доцільність організаційного підходу в аналізі стратегічних рішень; у розробці, адаптації, впровадженні стратегії капіталізації, організаційної стратегії потенціалу та ін. Цей механізм реалізується у розв'язанні задачі оптимального розподілу потенціалу підприємства в процесі оцінювання капіталізації. Її модель має прикладний характер, зорієнтована на визначення ефекту організаційної структури потенціалу в процесі оцінювання капіталізації.

Рух потенціалу підприємства в процесі капіталізації прогнозують в дослідницькому механізмі системи процесів через прогноз індикаторів у розрізі сценаріїв розвитку потенціалу з метою подолання підприємством негативних тенденцій. Такий прогноз виконується з урахуванням прогнозного підходу в пакеті «STATISTICA», де обирають: а) кращі рівні автокореляції, інтегрованості і ковзної середньої для отримання найкращої моделі; б) критерії якості у виді найменших значень помилок прогнозу в стратегічному управлінні. Прогноз індикаторів потенціалу підприємства дає порівняльну характеристику сценаріїв його розвитку. Дослідницький механізм має бути представлений прогноною моделлю і вирішувати завдання прогнозування індикаторів потенціалу підприємства в процесі оцінювання капіталізації. Такий дослідницький механізм має прикладний аспект в процесі інформаційного забезпечення стратегічного управління в діяльності керівників, менеджерів, що приймають стратегічні рішення.

Стратегічне управління в сучасній економічній науці є неймовірним без активного використання інструментів планування основних стратегічних процесів, найважливішим з яких є оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. Стратегічне планування в програмно-цільовому механізмі оцінювання капіталізації потенціалу підприємства націлює на прибутковість і приваблює інвесторів. У програмно-цільовому механізмі реалізується економічний підхід до оцінювання капіталізації потенціалу підприємства в процесі стратегічного планування. На думку А. І. Ковальова, зв'язок між стратегією розвитку і періодами життєвого циклу потенціалу підприємства має важливе значення для ефективного управління. «Основна його передумова в тому, що підприємства без стратегічної орієнтації в сфері лідерства, диференціації продукту і особливостей ринку – не зможуть розвиватися і вижити» [7]. Програмно-цільовий механізм оцінювання капіталізації потенціалу підприємства надає процес планування у вигляді стратегії з цільовим ефектом і програмою з максимальним прибутком в умовах обмеження ресурсів. При цьому відзначимо, що ця стратегія і програма визначаються на базі цільового підходу; цільова модель програми відрізняє планове завдання максимізації прибутку від інших завдань програмування. Обмеження, які накладають на елементи рішення задачі, мають вигляд лінійних рівностей і нерівностей. Прикладний аспект планування розглядається у вигляді стратегії і програми на стадіях життєвого циклу потенціалу підприємства, демонструють плановий ефект.

Процес моделювання перебігає в системі процесів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства через механізм моделювання. Цей механізм розв'язує задачі контролінгу, максимізує вигідні планові параметри потенціалу підприємства; дозволяє визначити прогнозні сценарії розвитку потенціалу підприємства; забезпечує оптимальний розподіл потенціалу підприємства в стратегіях капіталізації. Механізм моделювання має теоретичний і прикладний аспект. Теоретичний аспект формується шляхом інтеграції наукових підходів до стратегічного управління потенціалом підприємства. Прикладний аспект механізму моделювання визначається у вигляді програмного забезпечення розв'язання задач в процесі оцінювання капіталізації потенціалу підприємства, електронних інструментів оцінювання та інформаційного забезпечення сфери стратегічного управління.

У сфері стратегічного управління потенціалом підприємства засадничим має бути стратегічний підхід до оцінювання процесу капіталізації, що ґрунтується на місії та цілях таких стратегій: а) стратегії моніторингу потенціалу підприємства через оціночний механізм його капіталізації (місією стратегії проведення моніторингу є побудова системи, заснованої на аналізі видів, завдань моніторингу, а також систематичному відстеженні змін зовнішнього середовища); б) стратегії реструктуризації потенціалу підприємства через організаційний механізм оцінювання процесу капіталізації (місією стратегії реструктуризації є вдосконалення організаційної структури та підвищення конкурентоспроможності потенціалу підприємства); в) стратегії оновлення через дослідницький механізм оцінювання процесу капіталізації (місією стратегії оновлення є поглиблений аналіз і прогноз на основі методичного забезпечення потенціалу підприємства); г) стратегії максимізації найвигідніших параметрів через програмно-цільовий механізм оцінювання процесу капіталізації (місією стратегії максимізації є оптимальний розподіл та розвиток потенціалу підприємства); д) стратегія когнітивного обчислення капіталізації потенціалу підприємства через механізм моделювання (місією стратегії є формулювання та реалізація експериментального методичного забезпечення когнітивного обчислення (cognitive computing) потенціалу підприємства).

У стратегічному управлінні заслугоує на увагу вивчення експериментального підходу, завдяки якому можна активно втручатися в процеси оцінювання капіталізації потенціалом підприємства в сучасних умовах ринкової економіки. Експериментальний підхід заснований в експериментальній економіці та надає

унікальні можливості реалізації механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства в лабораторному середовищі; виявляє і усуває незбалансований й малоефективний для експерименту потенціал. Спостереження за економічним експериментом щодо оцінювання капіталізації потенціалу підприємства мають головну мету вдосконалення методичного забезпечення в системі процесів, яку аналізуємо. В цілях апробації був проведений експеримент, в якому оцінювалася вартість капіталізації потенціалу на прикладі транснаціональної компанії. Результати експерименту показали, що експериментатор на основі креативного, проектного та практичного мислення може створювати експериментальні майданчики для імітації механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. В експерименті ми прийшли до висновку, що ключовим фактором в організації стала людина як генератор ідей, як автор концепцій і як організатор самого експерименту.

Висновки. Отже, враховуючи зазначене, можна констатувати, що наукові підходи до стратегічного управління потенціалом підприємства можна активно інтегрувати в механізмах оцінювання капіталізації. Такі механізми в умовах ринку успішно реалізуються з урахуванням системної методології і, тим самим, утворюють систему процесів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства. Дію механізмів оцінювання капіталізації потенціалу підприємства ми пов'язуємо із застосуванням планового, нормативного, структурного, вартісного, факторного, портфельний-орієнтованого, інтеграційно-оцінного, організаційного, прогностичного, економічного, цільового, стратегічного, експериментального наукових підходів. Виокремимо стратегічний підхід, який надає можливість сформулювати місію і цілі стратегії капіталізації потенціалу підприємства, та експериментальний підхід у стратегічному управлінні, що надає унікальні можливості з оцінювання результатів в експериментах і в майбутніх дослідженнях проблеми капіталізації потенціалу підприємства.

Література

1. Аакер Д. Стратегическое рыночное управление / Д. Аакер ; [пер. с англ. С. Г. Божук]. – 7-е изд. – СПб : Питер, 2007. – 496 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика, 1989. – 519 с.
3. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрямки розвитку : [монографія] / А. П. Наливайко. – К. : КНЕУ, 2001. – 227 с.
4. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация : [монографія] / А. Э. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточного украинского национального университета имени Владимира Даля, 2004. – 320 с.
5. Сабадирьова А. Л. Капіталізація потенціалу підприємства / А. Л. Сабадирьова // Механізм регулювання економіки: Міжнародний науковий журнал. – 2017. – № 1. – С. 48–59.
6. Осипов В. І. Ефективність реструктурованих господарських систем: проблеми і фактори підвищення : монографія / за ред. В. І. Осипова. – Одеса : Атлант, 2008. – 362 с.
7. Ковалев А. И. Управление реструктуризацией предприятия : монографія. – Киев : АВРИО, 2006. – 368 с.

References

1. Aaker, D. Strategicheskoe rynochnoe upravlenie [Strategic market management]. St. Petersburg: Piter, 2007, 496 p.
2. Ansoff, I. Strategicheskoe upravlenie [Strategic management]. Moscow: Ekonomika, 1989, 519 p.
3. Nalyvaiko, A. P. Teoria strategic pidpriemstva. Suchasnyi stan ta napriamky rozvytku [The theory of business strategy. Current state and trends of development]. Kyiv: KNEU, 2001, 227 p.
4. Voronkova, A. E. Strategicheskoe upravlenie konkurentosposobnym potentsialom predpriatia: diagnostika i organizatsia [Strategic management of competitive potential of the enterprise: Diagnosis and organization]. Lugansk: VNU imeni Vladimira Dalia, 2004, 320 p.
5. Sabadyreva A. L. Capitalization of enterprise potential [Mechanism of regulation of economy: International scientific journal]. Sumy, 2017, №1, 48-59 p.
6. Osipov V. I. «Effectiveness restructured economic system: problems and ways to increase» [Effectivnist restrukturovanykh gospodarskykh system: problemy ta faktori]. Atlant, Odesa, 2008, 362 p.
7. Kovalev A. I., «Management enterprise restructuring» [Upravlenie restryktyrizathey predpriatia]. AVRIO, Kyiv, 2006, 368 p.

Рецензія/Peer review : 14.05.2018

Надрукована/Printed : 05.06.2018

Рецензент: д. е. н., проф. Янковий О. Г.